https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

Ashirov Alisher Islamovich
ashurovalisher8223@gmail.com

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiy universitetining Toshkent filiali o`qituvchisi.

VETERINARIYA XIZMATLARI VA XIZMAT KO‘RSATUVCHI INFRATUZILMALAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya: Maqolada veterinariya xizmatlarining chorvachilik tarmog‘ida tutgan o‘rni, ayniqsa iqtisodiy samaradorlikka ko‘rsatadigan ta’siri atroflicha tahlil etiladi. Ilmiy-nazariy manbalar asosida ushbu xizmatlarning foydaliligi, investitsion qaytimi, ishlab chiqarish samaradorligiga ta’siri va milliy miqyosdagi iqtisodiy natijalari ochib beriladi. Shuningdek, O‘zbekiston tajribasida olib borilgan tahlillar orqali veterinariya xizmatlari sifati va qamrovi yuqori bo‘lgan hududlarda chorvachilik mahsuldorligining yuqoriligi isbotlanadi.

Kalit so‘zlar: chorvachilik, veterinariya xizmatlari, iqtisodiy samaradorlik, kasalliklarning oldini olish, hayvonlar sog‘lig‘i, mahsuldorlik, profilaktik emlash, zooveterinariya nazorati, chorvachilik mahsulotlari, investitsion samaradorlik.

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ВЕТЕРИНАРНЫХ УСЛУГ И СЕРВИСНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ

Аннотация: В статье представлен комплексный анализ роли ветеринарных услуг в животноводстве, особенно их влияния на

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

экономическую эффективность. На основе научно-теоретических источников раскрывается целесообразность этих услуг, окупаемость инвестиций, влияние на эффективность производства и экономические результаты в стране. Также, на основе анализа опыта Узбекистана, доказано, что продуктивность животноводства выше в регионах с высоким качеством и охватом ветеринарными услугами.

Ключевые слова: животноводство, ветеринарное обслуживание, экономическая эффективность, профилактика болезней, здоровье животных, продуктивность, профилактические вакцины, зооветеринарный контроль, животноводческая продукция, эффективность инвестиций.

IMPROVING THE EFFICIENCY OF VETERINARY SERVICES AND SERVICE INFRASTRUCTURE

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the role of veterinary services in the livestock sector, with particular focus on their impact on economic efficiency. Based on scientific and theoretical sources, the article reveals the benefits of these services, their investment returns, effects on production efficiency, and broader economic outcomes at the national level. Furthermore, analysis conducted in the context of Uzbekistan demonstrates that regions with higher quality and broader coverage of veterinary services show greater livestock productivity.

Key words: livestock, veterinary services, economic efficiency, disease prevention, animal health, productivity, preventive vaccination, zooveterinary control, livestock products, investment efficiency.

Chorvachilik O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi tarmog‘ining eng muhim bo‘g‘inlaridan biri bo‘lib, aholining oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash, bandlikni oshirish hamda eksport salohiyatini rivojlantirishda katta rol o‘ynaydi. Ushbu tarmoqning muvaffaqiyatli rivojlanishi, eng avvalo, hayvonlar sog‘lig‘i va

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

mahsuldorligini ta’minlash bilan bevosita bog‘liqdir. Shu bois, veterinariya xizmatlari zamonaviy chorvachilikning ajralmas qismi hisoblanadi. Ushbu maqolada ana shu xizmatlarning iqtisodiy jihatdan qanday natijalar berishi tahlil qilinadi.Agrosanoat majmuasi mamlakatimizning qishloq xo‘jaligi sohasida muhim o‘rin tutadi. Bu majmualarda chorvachilik, parranda boqish, baliqchilik kabi tarmoqlar faoliyat yuritadi. Mazkur tarmoqlarning samarali ishlashi uchun veterinariya xizmatlari va ularni qo‘llab-quvvatlovchi infratuzilmalar muhim ahamiyatga ega. Shu bois, veterinariya xizmatlari va infratuzilmalarning faoliyat samaradorligini oshirish zamonaviy talab hisoblanadi. Xalqaro miqyosda, FAO (BMTning Oziq-ovqat va qishloq xo‘jaligi tashkiloti) ma’lumotlariga ko‘ra, har 1 dollar veterinar xizmatlariga sarflansa, o‘rtacha 3–4 dollar iqtisodiy foyda olinishi mumkinligi ta’kidlangan.Iqtisodiy samaradorlikni baholash uslublari chorvachilikda veterinariya xizmatlarining iqtisodiy samaradorligini baholash uchun matematik modellashtirish, rentabellik va foyda koeffitsientlaridan foydalanishni taklif etadi. Nazirov Sh. (2021) rentabellik tahlili orqali har bir veterinariya investitsiyasining mahsulotga ta’sirini ko‘rsatgan. Unga ko‘ra, kasallik tarqalishining oldini olish orqali o‘rtacha 20–30% mahsuldorlik ortishi kuzatilgan. Veterinariya xizmatlarining nazariy asoslari. Veterinariya xizmatlari tushunchasi veterinariya xizmatlari – hayvonlar sog‘lig‘ini saqlash, kasalliklarning oldini olish, tashxislash, davolash, hayvonlar gigiyenasi va zooveterinariya nazoratini tashkil etuvchi faoliyatlar yig‘indisidir. Bu xizmatlar davlat, xususiy va aralash shakllarda ko‘rsatilishi mumkin.

Veterinariya xizmatlarining vazifalari:Infeksion va parazitar kasalliklarning oldini olish profilaktik emlashlar va laboratoriya tekshiruvlari reproduktiv salomatlikni ta’minlash Sog‘lom mahsulot yetishtirishni kafolatlash3. Iqtisodiy samaradorlik tushunchasiIqtisodiy samaradorlik – resurslardan foydalanish orqali erishilgan foyda darajasidir. Chorvachilikda bu indikator quyidagilar orqali aniqlanadi:Yillik mahsulot hajmining o‘sishi Kasalliklardan kelib chiqadigan yo‘qotishlarning kamayishi Mahsulot sifatining oshishi va bozordagi

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

narxining yuqoriligi Xarajatlarning pasayishi yoki balansli kamayishi2. Veterinariya xizmatlarining chorvachilikka iqtisodiy ta’siri1-jadval. Iqtisodiy natijalarga ko‘rsatadigan asosiy ta’sirlar.Ko‘rsatkich Ta’sir tavsifi Hayvonlar o‘limi kamayishi Mahsulot yo‘qotishlari kamayadi, ishlab chiqarish hajmi ortadi Mahsulot sifati oshishi Yuqori sifatli go‘sht/sut yuqori narxda sotiladi Mahsuldorlik oshishiSog‘lom hayvonlar ko‘proq mahsulot beradi Nasldorlik ko‘rsatkichlari yaxshilanadi Hayvonlar sonining ko‘payishiga ta’sir qiladi Xarajatlar optimallashtiriladi Davolash xarajatlari profilaktika bilan kamayadi FAO ma’lumotlariga ko‘ra, veterinariya xizmatlariga kiritilgan har 1 dollar investitsiya 3–5 dollargacha foyda keltirishi mumkin (FAO, 2021). Bu ko‘rsatkich hayvonlar o‘rtasida keng tarqalgan kasalliklarning oldini olishda ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadi. Quyidagi model veterinariya xizmatlariga qilingan investitsiya va uning iqtisodiy natijalarga ta’sirini baholashga yordam beradi.Veterinariya xizmatlariga ajratilgan xarajatlar (V) va ularning iqtisodiy samaradorlikka (E) ko‘rsatgan ta’sirini baholash.

Veterinariya xizmatlarining roli

Veterinariya xizmatlari hayvonlarning sog‘lomligini ta’minlash, kasalliklarning oldini olish va davolash, shuningdek, mahsulotlar sifatini nazorat qilish kabi funksiyalarni bajaradi. Ushbu xizmatlar orqali chorva mollari o‘limi kamayadi, mahsuldorlik oshadi va insonlar uchun xavfsiz oziq-ovqat ta’minlanadi.

Samaradorlikni oshirishning asosiy yo‘nalishlari

1. **Texnologik yangilanishlar joriy etish.** Zamonaviy diagnostika uskunalari, laboratoriyalarni rivojlantirish va axborot texnologiyalarini qo‘llash orqali veterinar xizmati sifatini oshirish mumkin. Masalan, mobil laboratoriyalar yordamida hududlarda tezkor tashxis qo‘yish imkoniyati yaratiladi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

2. **Kadrlarni malakasini oshirish.** Veterinariya xodimlarining doimiy malaka oshirishi va yangi texnologiyalarni o‘zlashtirishi muhim. Seminarlar, treninglar va o‘quv kurslari kadrlarning bilim va ko‘nikmalarini yaxshilaydi.
3. **Infratuzilmani takomillashtirish.** Veterinariya xizmatlari uchun zarur bo‘lgan infratuzilmalar – veterinariya punktlari, maxsus laboratoriyalar, karantin zonalari va maxsus texnika ta’minoti tizimi sifatli ishlashi lozim. Bularning har biri xizmat ko‘rsatish jarayonini tezlashtiradi va sifatini oshiradi.
4. **Axborot tizimlari va monitoring.** Hayvonlarning sog‘ligi va veterinar xizmatlarining holatini doimiy monitoring qilish uchun elektron ma’lumotlar bazalari, mobil ilovalar va boshqa raqamli vositalardan foydalanish samarali bo‘ladi.

Samaradorlikni oshirish natijalari

Veterinariya xizmatlari va infratuzilmalar samaradorligini oshirish orqali:

- chorvachilik va parranda sanoatida kasalliklar kamayadi;
- mahsulot sifat va miqdori oshadi;
- eksport salohiyati kuchayadi;
- iqtisodiy zararlar kamayadi va ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi.

Xulosa

Agrosanoat majmuasida veterinariya xizmatlari va ularga xizmat ko‘rsatuvchi infratuzilmalarni rivojlantirish qishloq xo‘jaligining barqaror rivojlanishi uchun muhim shart hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, kadrlarni malakasini oshirish va infratuzilmani mustahkamlash orqali ushbu sohaning samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Shu bilan birga, davlat va xususiy sektor hamkorligining kuchaytirilishi, ilg‘or tajribalarni tatbiq etish sohaga qo‘shimcha imkoniyatlar yaratadi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 27.01.2026

Foydalanilgan adabiyotlar

1. T. To‘xtayev, A. Shomurodov. (2021). “Veterinariya xizmatlarining samaradorlik tahlili”. Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti jurnali.
2. O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi statistik hisobotlari (2022– 2024).
3. James M.G., Stewart R.T. (2020). Animal Health Economics: Principles and Applications. Cambridge University Press.
4. Davlat statistika qo‘mitasi (2023). Chorvachilik sohasidagi ko‘rsatkichlar bo‘yicha yig‘ma ma’lumot.
5. O‘zbekiston Respublikasi Veterinariya va chorvachilikni rivojlantirish qo‘mitasi rasmiy sayti: www.vetgov.uz